Mi újság szomszédainknál?

Tallózás román és jugoszláv lapokban

Erdősítés

Az ötéves terv első három esztendejében Vrancea megyében csak 760 hektárt erdősítettek előirányzaton felül. A terület több mint 70 százalékát puhafafajtákkal telepítették. Jelenleg a faiskolákhoz szükséges vetőmag gyűjtése folyik. Az 1980-as és 1981-es erdőtelepítésekhez szükséges ültetőanyag biztosítása céljából 5 hektár területen létesítenek faiskolát. A jövő tavaszi telepítésekhez előkészítik a terepet és a talajt a gugesti-i, a focsani-i és az adjudi erdőkerületben.

40 ezer tonna acél

A hunyadi kohászati kombinát Martin- és villamos acélművének dolgozói az év eleje óta több mint 40 ezer tonna acélt állítottak elő terven felül. A többlettermelést elsősorban annak köszönhetik, hogy a mennyiségi felhalmozást igyekeznek új minőséggé avatni. Új acélmárkákat vettek gyártásba, s a terven felül előállított mennyiségből csaknem 30 ezer tonna ötvözött és erősen ötvözött acél. A Martin- és villamos acélmű dolgozói egész évi szocialista versenyvállalásukat több mint 60 százalékkal túlszárnyalták.

Hatékony környezetvédelem

Átfogó és hatékony környezetvédelem folyik Romániában. A minisztériumok, a többi központi szerv és a felsőoktatási egységek valamennyi kutatóintézete foglalkozik a környezetvédelem elméleti és gyakorlati kérdéseivel. Az utóbbi időben előállított nagy hatékonyságú műszaki környezetvédelmi berendezések közé tartozik a hunyadi kohászati kombinát kokszolótelepén üzembe helyezett szennyezésmentes rakodóberendezés, illetve a 2. Siemens—Martin acélmű kemencéinél felszerelt gáztisztító, a galati-i és a hunyadi ércdúsító elektroakusztikus szűrője, a borzesti-i vegyi kombinát szennyvíztisztítójának fenol-semlegesítő berendezése a fővárosi Electroaparataj vállalat és az aradi vagongyár biológiai szennyvíztisztítója. Egyben nagyszabású erózióellenes munkálatok folynak, behatóan tanulmányozzák a nagy hidrotechnikai létesítmények környezetre gyakorolt hatását, a természetes rezervációk, különösen a Duna-delta megóvásának kérdéseit.

Hőközpontok a tél küszöbén

Marosvásárhely lakossága abban a szerencsés helyzetben van, hogy tüzelőanyagról sohasem kell gondoskodnia. A megyei községgazdálkodási vállalathoz tartozó részleg 1978-ban is eredményes munkát végzett, október 1-re minden hőközpontban elvégezték a szükséges javításokat.

A marosvásárhelyi lakónegyedek hőközpontjai az idén újabbakkal gyarapodnak, a legfiatalabb lakónegyedeket így bekapcsolják a fűtési rendszerbe.

Olajkút Csókán

Átadták rendeltetésének Csókán a Vajdaság egyik leggazdagabb kőolajlelőhelyét és a fűtőállomást. Az új lelőhely kiaknázásának megkezdése 230 millió dinárba került, s a próbatermelés az idén áprilisban kezdődött meg. A Naftagas dolgozói a kőolajjal együtt nagy mennyiségű földgázt is feltártak, de kiaknázása egyelőre nem kezdődik meg.

Megszűnő vasúti vonalak

A vajdasági vasutak egyes vonalain olyan kevés az áru- és utasforgalom, hogy fenntartásuk eddig nagy veszteséget okozott. A vasút gazdasági helyzetének rendezése keretében ezért már korábban olyan elvi álláspont született, hogy ezeken a vonalakon fokozatosan be kell szüntetni a közlekedést, vagy teljesen, vagy pedig csak a teherforgalmat kell rajtuk lebonyolítani. Ennek beütemezésére most elkészült a pontos terv, s jóváhagyása után hozzá lehet kezdeni a vonalak megszüntetéséhez.

A vonalak megszüntetése nem jelenti a pályák és a pályaberendezések leszerelését. Ezeket konzerválják és őrizni fogják. Ezzel egyidejűleg a Pannonijatrans Szállítóvállalattal karöltve megoldják a személyforgalom lebonyolítását, s gondoskodnak a felszabadult munkaerő elhelyezéséről is.

Száz mázsán felül

A Zimonyi Kukoricanemesítő Intézet mintaparcelláin javában tart a termés betakarítása, s nagyon örülnek a három „újszülöttnek": a ZP 611, a ZP 750 és a TK 64 jelzésű kukoricának. A szóban forgó három hibrid, jóllehet, a mintaparcellán éppen úgy küszködött az időjárás viszontagságaival — a szárazsággal, széllel — mint a nagyparcellákon a kukorica, 100 mázsán felüli termést adott. Ez az eredmény ritkaságszámba megy, főleg az idén, még a mintaparcellakon is.

A legnagyobb termést a TK 64 adta, mégpedig hektáronként 109 mázsát. A ZP 611-es pedig 104 mázsát termett. Az utóbbinak különösen nagy előnye van: aránylag korán beérik, erős szára van, tehát alkalmas gépesített termelésre.

Külön említésre méltó a TK 64-es tulajdonsága. Amellett, hogy nagyobb termést ad minden eddigi hibrid kukoricánál, kiváló csibeeledel, tehát nagyon is alkalmas ipari célokra.

Emelkedtek a kiskereskedelmi árak

A statisztikával foglalkozó illetékesek kimutatták, hogy az árak a múlt hónapban is emelkedtek Jugoszláviában. Az adatok is ezt bizonyítják. A gyáripari termékek ára októberben 0,9 százalékkal emelkedett az előző hónaphoz viszonyítva. A múlt hónapban a termelési anyagok ára 1,2 százalékkal, az újratermelési anyag 1,1 százalékkal, az egyéni fogyasztás szükségleteinek kielégítését szolgáló termékek ára pedig 0,5 százalékkal lett nagyobb.

A legnagyobb költségnövekedés, 7,2 százalék a villanygazdaságban tapasztalható, ez pedig annak tulajdonítható, hogy a villamos energiát minden köztársaságban magasabb tarifa szerint számolták el. A múlt hónapban a vaskohászatban 12,4 százalékkal, a színesfémkohászatban 2 százalékkal, a gépiparban 1,5 százalékkal és a vegyipari termékek gyártásában és feldolgozásában 1 százalékkal emelkedtek az árak.

A legnagyobb áremelkedés a kőolaj- és földgáziparban volt tapasztalható, 17,2 százalék, ezután az élelmiszeripar következik 13,7 százalékos áremelkedéssel, majd a villanygazdaság, amelyben 12,9 százalékkal lettek nagyobbak az árak.

Az idén 10 hónap alatt a kiskereskedelmi árak 12,9 százalékkal emelkedtek a tavalyi év azonos szakához viszonyítva, és természetesen ez kihatott a megélhetési költségekre is.

Gazdag termés

A Dél-Dunántúl erdeiben és mezőin gazdag termést takarítottak be az idén vadgyümölcsökből. Az Erdei Termék Vállalat pécsi üzemvezetősége csaknem ezer tonna termést gyűjtött be tavasztól őszig. A különféle vadon termő gyümölcsökből szörp vagy ivólé készül, s exportálnak is belőlük.

Kettős időszámítás

A Perzsa-öböl északi részén, Persepolis két és fél ezer éves romjai között az egyik csodálatos domborművön Xerxes lópatájú, skorpiófarkú, oroszlántestű ördöggel viaskodik. Nincs új a nap alatt — e kultúrtörténeti emlék mintegy jelképe lehet Irán mai feszült társadalmi helyzetének, Reza Pahlavi sah elkeseredett viaskodásának a sokféle érdeket, szándékot, elégedetlenséget megtestesítő ellenséggel. A jellemző példát *dr. Kulka Frigyes* egyetemi tanár, a SZOTE I. számú sebészeti klinikájának professzora említi, amikor a romokat, tüntetéseket, véres eseményeket érzékeny membránként tükröző teheráni napilapok és a csodás ősi Perzsia maradandó kultúremlékeit bemutató színes prospektusok között iráni útjának élményeiről beszél.

— Az iráni eseményekkel mintegy két hónapja az újságok címoldalain találkozunk. A nemzetközi politikai érdeklődés fókuszában lévő arab világ egyik kulcsfontosságú országában, a háromezer éves történelemmel büszkélkedő Iránban tragikus események zajlanak. Egy tanulmányút idején mit lehet megtudni erről a hazánknál tizenhatszorta nagyobb, 34 millió lakosú országról a lexikonadatokon túl?

— Irán a történelem szinte példátlan Janus-arcát mutatja napjainkban. A sah erős központosított hatalmát félelmetesen nagy és a legkorszerűbben felfegyverzett katonaság védi. A néhány évvel ezelőtt meghirdetett „fehér forradalom" lényege a feudalizmus felszámolása, a legkorszerűbb ipar gyors megteremtése. Az olajból évi 30 milliárd dollár tiszta bevétele van az országnak, az iráni „gazdasági csoda" alapja az évi 20 százalékos iparfejlesztési tempó. Mindez a hatalmas fejlődés nem jár együtt az elmaradott ország teljes feilődésével. Az utóbbi hónapokban kiderült, hogy az ellentétek nem oldhatók fel az abszolút monarchia keretei között.

— Milyen példákkal lehetne illusztrálni ezeket az egymásnak feszülő ellentéteket?

— Itt vannak a kezemben ezek a teheráni napilapok. Az újságcímek alatt kétféle módon jelzik a dátumot. Az egyik a Korán, másik korunk egyetemes időszámítása. Másik példa: Iránban egyszerre nyolc atomerőmű épül, Teherán 4 millió lakosára 2 millió személygépkocsi jut, de óriási a munkaerőhiány, s mintegy 1 millió vendégmunkás dolgozik az indiai atomfizikustól a dél-koreai, singapouri, Fülöp-szigeteki szakembergárdán át az afgán segédmunkásokig. Félelmetes tempójú az iparosítás — a 30 évre elegendő olajkészlet nyereségéből a lehető legrövidebb időn belül szeretne az ország a világ vezető hatalmai közé kerülni —, de elképesztően konzervatív a vallás. Ebben rejlik olyan szemmel látható ellentmondás, hogy a feleséget ma is vásárolni kell, de ezek a lepelben burkolt feleségek a legmodernebb Mercedesek volanjánál ülnek.

— A híradásokból tudjuk, hogy e vallási erő a sah modernizálási törekvéseinek legnagyobb ellenzéke.

— A legkonzervatívabb siita vallási szárny egyik jelszava: „Allah átka az olaj!" Tüntetéseik nyomán mozik és bankok égnek porig. Vezetőjük az emigrációban élő Khomeini ajatollah nem tárgyal az ellenzékben lévő, mintegy 80 politikai párt egyikével sem, szembeszáll minden korszerűsítési törekvéssel, életforma-váltási kísérlettel — fanatizált tömegei a vallás köpenyében minden modern törekvés ellen harcolnak, meglovagolva a tömegek jogos elégedetlenségét. Csak fokozza ellenállásukat, hogy meghirdették az állami hivatalok felállítását. A papság ugyanis óriási tömegbefolyást gyakorolt a falusi lakosság körében — az ország összlakosságának mintegy 60 százaléka analfabéta — ők töltötték be a közjegyzői funkciókat.

— Professzor úr, az iráni—magyar kulturális és tudományos egyezmény megszületése óta az első vendég volt az ősi országban. A Teheráni Nemzeti Egyetem orvosi fakultásának vendégeként két előadást tartott a fővárosban, az egyiket a magyar orvosképzés és továbbképzés témaköréből, a másikat a láncsősebészet aktuális kérdéseiről. Tapasztalatai szerint az előbb említett társadalmi, politikai ellentmondások hogyan jelentkeznek az egészségügy területén?

— Iránban összesen 14 ezer orvos dolgozik, közülük 11 ezren Teheránban. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy nálunk 28 ezer orvos tevékenykedik. A kórházi ágyak száma 16 ezer (nálunk 85 ezer), ebből a fővárosban 11 ezer. Jó részük azonban üresen áll. Részint, mert rendkívül drága az orvosi ellátás —, a betegbiztosítás bevezetése két évvel ezelőtt zátonyra futott a magánkézben levő intézetek és mentősök aggályoskodásán —, részint a gyakori sztrájkok miatt. Hét egyetemen 800—800 orvostanhallgató tanul, sok iráni fiatal szerez külföldön diplomát és szakképesítést, de nagy részük egzisztenciális vagy éppen politikai okok miatt nem tér vissza az országba. A klinikákon megtalálhatók a legkorszerűbb berendezések, ott a világszínvonalú műszerpark, a kitűnően képzett orvosspecialisták sora, de nincs beteg és nincs közegészségügy (megelőzés, szűrés, gondozás). A halálozások között vezető helyen állnak a fertőző betegségek, elsősorban a tuberkulózis és bélfertőzés, s csak ezután következik a szív- és érrendszeri betegségekből és rákból származó halál. Óriási a balesetek száma (az évi 300 ezer közül 20 ezer halálos), s egy különösen érdekes példa: a világon az első helyeken áll a fiatalkori nyelőcsőrák Iránban. Az okokra sem tudtak választ adni, itthon dr. Eckhardt Sándor professzor, az Országos Onkológiai Intézet igazgatója tárta fel okait, azt tudniillik, hogy egy bizonyos földrajzi helyen, egy népcsoport hosszú időn át magas salétromtartalmú vizet és meleg alkoholt fogyaszt.

— Az itt lévő újságok címoldalain a jeszültségre utaló híradások, fotók: tiltakozás a hírhedt titkosrendőrség, a Savak ellen; a teheráni utcán romok között tüntető fiatalok sokasága; a sah díszes katonaöltözékben pompázó tábornokokat tüntet ki; óriási méretű csomaghegy a postássztrájk következményeként. Lehetett-e érezni, vendégként, a feszült belpolitikai helyzet érverését?

— Saját felelősségemre sétálhattam Teherán utcáin, s látogathattam el Irán több nagyvárosába. Az utcákon szinte a bőrön lehetett érezni a feszültséget, a könnygáz szúrós szaga a levegőben még éreztette a nemrégiben szétvert tüntetés hangulatát, a helikopterek körözése, a rendkívüli állapot, a kijárási tilalom, a harckocsikról a járókelőkre szegeződő géppisztolyok célkeresztjei, a rohamsisakerdők mind-mind éreztették a helyzet forróságát. Egy bukott politikust idéztek vendéglátóim: egy fél forradalommal lehetne megmenteni az országot egy teljes forradalomtól! Az már szinte törvényszerű, hogy a 8 ezer elárusító helyet magába foglaló teheráni bazár, amely nemcsak a kereskedelem motorja, de a legfontosabb politikai fórum, három napig bezár, kormányválság van, ha egy hétig, biztosak lehetnek új kormány kinevezésében. Íme, ez épp a napokban igazolódott be!

— Milyen tapasztalatokat szerzett a fiatalok körében, elsősorban az egyetemi fiatalság között?

— Az egyetemi ifjúság is mozgolódik, természetesen. Indokolt és jogos követeléseik meglepő módon hasonlítanak az 1848-as márciusi ifjak 12 pontjához. Emberi szabadságjogokat, sajtószabadságot, cenzúramentességet stb. követelnek. A tanárok is szolidárisak az ifjúsággal, ezért is nem kezdődött meg az ősszel rendes időben az oktatás az iráni egyetemeken. Izgalmas volt látni, ahogy egy 15 ezres, csendes ülősztrájk fölforrósodott, s véres tüntetéssé vált.

— Iránt úgy ismertük, mint a Perzsa birodalom csodálatos emlékhelye, a Tigris és az Eufrátesz mentén kialakult kultúrtörténeti csodabirodalom. Mit látott ezek közül?

— A 15 év alatt megnégyszereződött, 4 millió lakosú Teherán csodálatos helyen fekszik. 1200 méter magas fennsíkon, 40 kilométeres hosszban terül el, körben 3 és fél ezer méteres hósipkás hegycsúcsok — 25 fok meleg, csodás műemlékek és hatalmas (sok abbahagyott) modern épületek. Saját felelősségemre az ország több városában jártam, voltam Isfahanban, Abadanban. Perzsia kultúrtörténeti emlékei, több ezer éves építészeti műemlékei csodálatra késztetik a látogatót. Valóban kettős időszámítás van a mai Iránban. Hazafelé, a repülőgépen szakállas kanadai mellé kerültem, aki két heti sivatagi munka után — az óriási petrolkémiai telepeken sok angolszász vendégmunkás dolgozik — az egyheti „édes élet" felé repült egy karton whisky társaságában. Athénbe. Nem véletlen a kinti szóbeszéd: Nehéz a tevéről egyből a repülőgépre szállni.

Tandi Lajos

Vásárlói kalauz

Mit tehet a lopással gyanúsított vevő?

Igen kényes, de sajnos nem ritkán felmerülő kérdés: mit tehet az a vevő, akit a boltban lopással gyanúsítanak? Bármilyen sértő is az alaptalan gyanúsítás, meg kell értenünk, hogy a bolti dolgozók anyagilag is felelősek a rájuk bízott áruért, arra kötelesek vigyázni, de természetesen csak törvényes módon járhatnak el.

Mi ez a törvényes mód? Ha azt észlelik, hogy valaki fizetés nélkül akar távozni, vagy az árut igyekszik elrejteni, felszólíthatják az illetőt, hogy menjen az irodába, vagy a raktárba. Ilyenkor két bolti dolgozónak kell jelen lennie s a vevő is magával hívhatja azt, akit tanúnak alkalmasnak vél, akár ismerőst, akár ismeretlent. A nyilvánosságtól elzárt helyen a bolti dolgozó udvariasan köteles közölni a felmerült gyanút, felkérheti a gyanúsítottat, hogy csomagját, zsebét önként mutassa meg. Ha így az áru előkerül, s a tolvaj igazolja személyazonosságát, nem hívnak rendőrt, viszont jegyzőkönyvet vesznek fel, és szabálysértési vagy büntetőjogi feljelentést tesznek. Ha a gyanúsított a fenti kérésnek nem tesz eleget, a bolti dolgozók rendőrt hívhatnak, akinek már motozásra is joga van.

Amennyiben a gyanú alaptalannak bizonyul, a bolt vezetője és dolgozói kötelesek bocsánatot kérni. Ha a vásárló ezzel nem elégszik meg, kérje a panaszkönyvet: ehhez ugyanúgy joga van, mint megtudni a vele szemben fellépők nevét és beosztását is. A panaszkönyvi bejegyzés alapján a vállalat köteles az alaptalan zaklatás körülményeit kivizsgálni, a bolti dolgozókat felelősségre vonni, s erről a vásárlót értesíteni.

Az ide vonatkozó jogszabályok azt is előírják, hogy a bolti dolgozóknak minden körülmények között udvariasan kell viselkedniük, tilos a gyanúsítottat sértegetni, bántalmazni, fenyegetni. Ugyancsak tilos fizikai erőszakot alkalmazni. Így például, ha rendőri intézkedés szükségessége esetén a gyanúsított a boltot a rendőr megérkezése előtt el kívánja hagyni, eltávozását csak a bolthelyiség bezárásával szabad megakadályozni.